

Výstupy identifikácie trestných činov v ekonomike

Anotácia: V predkladanej vedeckej štúdií autori odbornej verejnosti prezentujú dosiahnuté poznanie z aplikovaného výskumu, ktorého objektom je špecifická policajná činnosť účelovo realizovaná pri identifikovaní trestných činov v ekonomike. Konkrétne vymedzujú faktory, ktoré determinujú procesy identifikácie (opatrenia a úkony, vyťažovanie informačných sietí a akceptáciu výstupov tohto špecifického poznávania).

Kľúčové slová: kriminalita v ekonomike, trestné činy v ekonomike, identifikácia, opatrenia, právne úkony, kriminálno-policajná situácia, informačné siete, zdroje informácií, informačné výstupy.

Úvod

Záujmom spoločnosti je zabezpečenie účinnej ochrany pred páchaním trestných činov, kriminalitou. Je nesporné, že čím vyšší je pomer neodhalených trestných činov a nezistených páchatel'ov k počtu odhalených a objasnených, tým viac sa prehľbuje stav, ktorý je v najhlbšom rozpore so záujmami spoločnosti. Nezistenie páchaného a spáchaného trestného činu a ich páchatel'ov je fenomén, ktorý výrazne oslabuje preventívnu i represívnu funkciu, ktorú sú povinní plniť príslušníci polície pri zabezpečovaní neodvratnosti trestného postihu.

1 Faktory determinujúce procesy identifikácie znakov skutkovej podstaty trestných činov v ekonomike

Stratégia postupov pri plnení úloh v procesoch odhaľovania trestných činov v ekonomike je determinovaná zložitosťou objektov poznávania. Na základe dosiahnutých výstupov z aplikovaného výskumu je možné uviesť, že aj to je dôvod, ktorý vyvoláva potrebu, aby príslušníci polície pri plnení týchto úloh súčasne uplatňovali zmyslové poznanie i teoretické myslenie.¹ Nevyhnutne, aby pri poznávaní, skúmaní - identifikovaní znakov skutkovej podstaty trestného činu pristupovali z aspektu určitých teoretických princípov a vyslovených domnienok, ktoré sú súčasťou ich praktickej práce s informáciami.

Bez ohľadu na potrebu objektivizácie, práve tieto skutočnosti nás motivovali hľadať odpovede na otázky: „*Čo ovplyvňuje stav účelového poznávania trestných činov v ekonomike?*“, „*Aké opatrenia je potrebné prijímať na zvýšenie účinnosti a efektivity kontroly kriminality v ekonomike?*“ Pri hľadaní odpovedí na takto formulované otázky sme analyzovali vyšetrovacie spisy, v ktorých sú fixované postupy pri identifikovaní znakov skutkovej podstaty trestných činov v ekonomike a dosiahnuté výstupy z dokazovania. Následne takto získané poznanie sme komparáciou porovnali s poznaním z riadených rozhovorov, ktoré sme realizovali s odborníkmi policajnej praxe. Týmto postupom sme dospeli k záveru, že príslušníci polície účelovú identifikáciu znakov skutkovej podstaty trestných činov v ekonomike realizujú za konfliktných kriminálno-policajných situácií, ktorých existenciu vyvolávajú:

- ✓ rozpor medzi kvantitou a kvalitou aktivít, ktoré realizuje páchatel' v procese páchania trestného činu, v jeho jednotlivých štádiách (*vznik, existencia, zánik a využitie relevantných informácií vo vzťahu k ich poznaniu*),
- ✓ rozpor medzi aktivitami, ktoré realizujú kompetentní príslušníci polície (*subjekty odhaľovania, objasňovania, dokazovania - identifikovania*) a subjekty pri páchaní trestného činu v ekonomike,
- ✓ právne vzťahy, ktoré vznikajú medzi páchatel'om a príslušníkmi polície, ktoré

¹ LISOŇ, M. a kol., 2012. *Odhaľovanie a dokazovanie trestných činov v ekonomike. Projekt vedecko-výskumnej úlohy*. Výsk. 177.

- ✓ vymedzujú práva a povinnosti oboch strán pri identifikovaní trestnej činnosti,
- ✓ rozpor, ktorý vzniká medzi potrebami spoločnosti (*ochrana ekonomiky*) a realizovanými aktivitami v procesoch ich saturácie, ktoré realizuje občan a štát.

V škále „*frekventovane*“ tieto situácie sú vyvolané aj tým, že:

1. páchatelia:

- ✓ pri realizácii vytýčených kriminálnych cieľov žiadne zákony ani limity neuznávajú;
- ✓ kriminálne aktivity realizujú utajene (*konšpiratívne*) nielen pred verejnosťou, ale aj pred príslušníkmi polície,
- ✓ kriminálne aktivity vykonávajú v čase a priestore, v ktorom sa nenachádzajú príslušníci polície, svedkovia,
- ✓ do trestnej činnosti angažujú svojich podriadených (*resp. tzv. „biele kone“*), ktorí:
 - akceptujú svoju pozíciu, tradície presadzované v ekonomickej spoločnosti,
 - intencionálne si neuvedomujú svoju pozíciu a rolu v systéme páchania trestných činov (*spolupáchatelstvo*),
 - poznajú právnu a ekonomickú silu subjektov trestných činov, obávajú sa pomsty (*psychická, fyzická, ekonomická*),
 - v prípade spolupráce s políciou sa obávajú nepochopenia zo strany občanov (*okolia*),
 - nepoznajú východiská zo vzniknutej spoločenskej a kriminálnej situácie, v ktorej sa nachádzajú,
 - nerešpektujú v požadovanom rozsahu platný a účinný právny poriadok presadzovaný štátom,
 - neveria v akcieschopnosť polície a iných orgánov štátnej správy, ktoré participujú na zabezpečovaní ochrany práva,
 - akceptujú svoju kriminálnu závislosť, ktorú účelovo vytvárajú subjekty trestných činov v ekonomike (*napríklad aj ich zapojením do kriminálnych aktivít a pod.*),
 - sú závislí od príjmov z trestnej činnosti (*páchať trestné činy sa vypláca*) a pod.
- ✓ môžu participovať pri riešení úloh, ktoré súvisia s účelovým poznávaním trestného činu (*priamo, resp. sprostredkovane*),
- ✓ využívajú informácie o kompetenciách príslušníkov polície (*iných orgánov*) s cieľom utajovať svoje kriminálne aktivity, resp. paralyzovať účinnosť policajných opatrení pri neetickej, nemorálnej a mnohokrát aj protiprávnej obhajobe,
- ✓ v procese prípravy a páchania trestných činov v ekonomike využívajú stále častejšie a v širšom rozsahu, moderné technické prostriedky, nezriedka natoľko kvalitatívne nové, že im umožňujú sofistikovane a efektívne realizovať kriminálne aktivity (*páchať a účinne zastierať trestnú činnosť, napríklad používaním dopravných prostriedkov, spojovacích prostriedkov, výpočtovej techniky, kopírovacou technikou*),
- ✓ do modu operandi implementujú prvky, ktoré sú v registrovanom obsahu spôsobov páchania buď málo frekventované, alebo sa doposiaľ vôbec nevyskytovali,
- ✓ využívajú svoju špecifickú odbornosť v racionalizácii organizácie a riadení kriminálnych aktivít a ich utajovaní,
- ✓ strategicky a operatívne (*takticky*) zneužívajú vzniknuté a vznikajúce spoločensko-ekonomické situácie pri dosahovaní kriminálnych cieľov,
- ✓ na riešenie určitých kriminálnych aktivít najímajú odborníkov, ktorí im poskytujú služby umožňujúce sofistikovane realizovať kriminálne aktivity,
- ✓ cieľavedomo a systematicky vytvárajú u svojich podriadených stav určitej závislosti (*napríklad korumpovaním, vydieraním, zastrášaním a pod.*),
- ✓ do páchania trestnej činnosti zapájajú aj iné subjekty – firmy, organizácie (*aj*

- v zahraničí),
- ✓ využívajú korupciu ako prostriedok na presadenie svojich zámerov (*napríklad na zabránenie realizovania objektívnej kontroly*).

2. príslušníci polície (*orgány štátnej správy*):

- ✓ môžu plniť úlohy len v súlade a v rozsahu, ktorým sú stanovené (*limitované, regulované*) v zákone,
- ✓ nie sú schopní v požadovanom rozsahu využívať dispozíciu svojich kompetencií (*osobitne pri vytváraní a využívaní informačných sietí a pod.*),
- ✓ sú pracovne vyťažení aj plnením úloh, ktoré nesúvisia s identifikovaním trestných činov v ekonomike,
- ✓ podceňujú stav, štruktúru a dynamiku trestnej činnosti v ekonomike, osobitne jej spoločenskú závažnosť,
- ✓ systematicky a cieľavedome nerozvíjajú komunikáciu s občanmi,
- ✓ systematicky a cieľavedome nevytvárajú potrebné koordinačné vzťahy, a to nielen s mimorezortnými orgánmi, ale aj v systéme organizácie PZ,
- ✓ nie sú adekvátne docenení za riešenie existujúceho spoločenského a kriminálneho problému,
- ✓ vzhľadom na nezistené objektívne a subjektívne podmienky kriminality neeliminujú vytváranie podmienok, ktoré zvyšujú úroveň latencie trestných činov v ekonomike,
- ✓ v súlade s existujúcou potrebou nie sú adekvátne pripravovaní a motivovaní k realizácii identifikácie znakov skutkovej podstaty trestných činov v ekonomike,
- ✓ nie sú organizačne stabilizovaní a špecializovaní na riešenie úloh súvisiacich s odhaľovaním a dokazovaním trestných činov v ekonomike.

3. občania:

- ✓ sa neakceptovateľne „*učia žiť*“ s kriminalitou,
- ✓ adekvátne nevnímajú spoločenskú závažnosť trestných činov v ekonomike trestných činov,
- ✓ majú konkrétne predsudky pri rozvíjaní komunikácie s orgánmi zabezpečujúcimi ochranu práva (*osobitne s príslušníkmi polície*),
- ✓ účelovou diskreditáciou polície (*iných orgánov štátnej správy*) zo strany páchatel'ov, tzv. „*politikov*“, resp. „*investigatívnych novinárov*“ nedôverujú orgánom polície, prokuratúry, justície a iným orgánom štátu, podceňujú ich akcieschopnosť
- ✓ nevytvárajú systémové opatrenia, ktorými je možné dosiahnuť adekvátne výsledky a efekty pri eliminácii kriminálnych aktivít v ekonomike,
- ✓ sú pasívni pri komunikácii s politikmi (*zákonodarcom*).

Výsledky aplikovaného výskumu potvrdzujú, že príslušníci polície sú pri plnení úloh povinní tieto skutočnosti akceptovať v celom štádiu realizácie procesov identifikácie (*odhaľovania a objasňovania*) trestných činov v ekonomike.

2 Opatrenia a právne úkony v procesoch identifikácie trestných činov v ekonomike

Procesy identifikácie trestných činov v ekonomike (*odhaľovanie, objasňovanie znakov skutkovej podstaty*) vo svojej podstate predstavujú riešenie úlohy.² Účinnosť a efektívnosť tejto špecifickej policajnej činnosti výrazným spôsobom ovplyvňujú schopnosti príslušníkov polície

² LISIŇ, M., VAŠKO, A. a kol., 2018. *Teória kriminálno-policiajného poznania*. s. 107.

v opatreniach, úkonoch aplikovať metódy, získavať fakty, informácie a adekvátne dekodovať ich realizačnú relevanciu.

2.1 Opatrenia v procesoch identifikácie trestných činov v ekonomike

Opatrenia pre potreby identifikácie znakov skutkovej podstaty trestných činov v ekonomike sú vykonávané za účelom zabezpečenia jej fungovania (*zárok, akcia na zabezpečenie niečoho*) a dosahovania stanovených cieľov systematickým získavaním (*zhromažďovaním*), analyzovaním, triedením, uchovávaním a distribúciou informácií.

Osobitne, významným znakom týchto opatrení, je ich spoločenská efektívnosť. Tá spočíva vo vytváraní predpokladov na zabezpečenie neodvratnosti trestného postihu a v neposlednom rade kontroly kriminality (*represia, prevencia*). Príslušníci polície ich vykonávaním nesledujú len cieľ identifikovať trestný čin, ale z pohľadu očakávania spoločnosti hľadajú a objavujú spôsoby, ako tieto spoločenské javy pozitívne ovplyvňovať (*rešpektujúc potreby spoločnosti a občana*). Napríklad získavajú poznanie:

- ✓ o vývinových tendenciách páchania trestných činov v ekonomike (*príčiny, podmienky, okolnosti, ...*),
- ✓ potrebné na prognózovanie kriminality v ekonomike (*stav, štruktúra, dynamika kriminality v ekonomike*),
- ✓ k strategickému anticipovaniu (*predvídaníu*) smerov rozvoja policajnej organizácie a policajného konania a pod.

Z charakteru identifikácie trestných činov v ekonomike vyplýva, že realizačný obsah týchto opatrení určuje samotná povaha poznávaných objektov a povinná akceptácia delegovaných kompetencií realizujúcimi subjektmi (*spoločenská závažnosť, organizovanosť, latencia, potreba neustále prekonávať najrôznejšie úskoky a prekážky kladené páchatel'mi, v snahe zakryť tieto údaje pred príslušníkmi, ako aj nutnosť plniť úlohy na úseku kontroly kriminality v maximálnej možnej miere jej účinnosti a efektivity, ...*). Táto realita je odrážaná vo funkciách, ktoré súvisia s realizáciou legislatívnych, organizačno-riadiacich, strategických a taktických (*operatívnych*) opatrení.

Rešpektujúc možnosti účelovej redukcie teoretickej orientácie, v ďalšej časti výlučne charakterizujeme opatrenia, ktoré príslušníci polície realizujú pri plnení už stanovených úloh v procesoch identifikácie trestných činov. Z empirie je zrejmé, že príslušníci polície sa vykonávaním opatrení snažia pochopiť individuálny a celostný význam relevancie zistených informácií o trestnom čine. Pri popise a interpretácii (*zistovaní, skúmaní, hodnotení a vysvetľovaní*) informácií využívajú svoje odborné predpoklady a skúsenosti. Z informácií, ktoré majú k dispozícii, získavajú nové poznanie o skúmanom objekte, pritom systémovo zohľadňujú predovšetkým:

- ✓ genézu ich pôvodu a existenciu,
- ✓ popis a interpretáciu v konkrétnom vzťahu k prvkom a vzťahov v systéme,
- ✓ formuláciu domnienok, ich zdôvodnenie a logické preverenie.

To potvrdzuje, že realizovanými opatreniami príslušníci polície cieľavedome vysvetľujú (*dešifrujú a objektívne interpretujú ich význam*) východiskové poznanie. Z poznania praxe vyplýva, že je vhodné, ak pri tejto činnosti využívajú modelovanie. Príslušníci polície modelujú zložitú poznávanú skutočnosť. Poznávaný objekt zamieňajú zjednodušenými modelmi (*zobrazenie objektu vybranou množinou jeho vlastností – vytvárajú mentálny model*

(*myšlienkový*). Pri ich zostavovaní akceptujú zadanie (*formulovanú identifikačnú úlohu*).³ Vychádzajú z informačnej potreby, interpretácie (*prečítania a vysvetlenia*) zhromaždených informácií a ich intelektuálneho spracovania. To im umožňuje extrahovať dôležité entity a väzby reprezentujúce zmysel obsahu informácií, ako aj plnenie svojej úlohy pri poznávaní určitého objektu. Získané a dodané informácie skúmajú a hodnotia v paralelnom režime (*jednotlivé informácie súčasne*) a následne ich zoraďujú do série, v ktorej ich spracovávajú – jednu po druhej (*po slovách*).

Realizovaným výskumom sme zistili, že pri výkone opatrení je vhodné, ak pri popise a interpretácii zhromaždených informácií (*mentálnom modelovaní*) používajú grafické schémy, napríklad:

- ✓ vzťahové – určujú vzťahy medzi prvkami (*osoby, organizácia, veci, miesto, čas a iné*),
- ✓ komoditné – ilustrujú tok tovarov, peňazí d'alších komodít (*na základe nich je možné ukázať vzťahy medzi subjektmi a pochopiť a vysvetliť realizáciu ich aktivít*),
- ✓ kauzálne – znázorňujú súvislosti javu, udalosti (*odhaľujú vzťahy medzi nimi, najmä s časovými kritériami*),
- ✓ postupové – znázorňujú priebeh ekonomických aktivít (*genézu, poradie udalostí, dosiahnutie výsledkov alebo stavov (ak pripúšťa, že má byť vykonaná jedna činnosť alebo viac činností, nemôže nastať iná činnosť)*),
- ✓ sieťové – umožňujú identifikovať hlavné a zvláštne charakteristiky veľkého množstva rovnakých typov transakcií alebo udalostí (*komunikácia, bankové prevody, predaj tovaru*) a iné.

Pre zabezpečenie prehľadnosti a uľahčenie interpretácie zhromaždených informácií, využívajú aj ďalšie formy znázornenia:

- ✓ porovnávacie záznamy (*podobnosť, odlišnosť*),
- ✓ frekvenčné analýzy (*typické, zvláštne*),
- ✓ časové analýzy (*trend, perióda, časová korelácia*),
- ✓ projekcia do máp (*udalosť, ekonomická aktivita, príčina, následok viažuci sa na atribúty miesta výskytu, ...*).

Z uvedeného je zřejmé, že príslušníci polície pri plnení stanovených úloh opatreniami – analyticko-syntetickou metódou, popisom a interpretáciou zhromaždených informácií získavajú nové poznanie. Akceptujúc formulované domnienky konštruujú systémový model predpokladaného objektu (*verbálne, graficky - najmä jeho vlastností, vzájomné vzťahy, formy prejavu*). Pritom si uvedomujú, že základnou funkciou domnienok pri plnení stanovených úloh je prezentácia nápadov a myšlienok, ktoré ukazujú na smery, ktorými je možné postupovať v ďalšej činnosti pri spracovaní informácií.⁴

Príslušníci polície pri formulovaní domnienok využívajú sedem „*klasických*“ poznávacích (*kriminalistických*) otázok (*kto, čo, prečo, kde, kedy, ako, čím*). Pri ich logickom preverovaní v mnohých prípadoch (*potreba*) využívajú koordináciu s inými príslušníkmi polície a ďalšími účelovo prizvanými odborníkmi – vytvárajú realizačný tím. Pre subjekty tímu konkretizujú formy a zodpovednosť za riešenie vzniknutých kriminálno-polícajných situácií (*koordinované*).

³ Pri realizácii opatrení v procesoch identifikácie trestných činov v ekonomike, ako aj pri interpretácii (*pochopení, porozumení*) zhromaždených informácií vykazuje model charakter prostriedku. Pri jeho spracovaní je rozhodujúca schopnosť dekomponovať zložitý poznávaný objekt na niekoľko jednoduchších a pre tie potom vytvoriť prijateľné modely, dovoľujúce integrovať predchádzajúci celok (*napríklad praktický postup pri obhliadke miesta činu*).

⁴ Domnienky sú eminentnou súčasťou verzii. Sú výsledkom myslenia, ktorým realizujúce subjekty (*príslušníci polície*) vysvetľujú získané informácie, a to vo vzťahu k vytvorenému modelu systému objektu, s uvedením postupu pri jeho identifikovaní (*model spôsobu páchania trestného činu a iné*).

Typické, resp. špecifické zvláštnosti trestných činov v ekonomike podmieňujú prijímanie a vykonávanie opatrení a úkonov v konkrétnom typovom systéme. V účelovej realizácii procesov identifikácie trestných činov v ekonomike tento systém najfrekventovanejšie tvoria prvotné a následné opatrenia a úkony. Obligatórne (*prvotné opatrenia*) v tomto postupe realizujú:

- ✓ zmocnenie sa impulzu – cieľavedomé a systematické zisťovanie indikátorov, prijatie oznámenia (*vytvorenie predpokladov pre legálne zdôvodnenie ich systémovej realizácie*),
- ✓ analýzu spravodajskej, operatívnej, resp. vyšetrovacej situácie (*akceptácia jej výsledkov pri organizovaní a riadení procesov identifikácie – odhaľovania a objasňovania*),
- ✓ určenie a vyťažovanie informačných sietí a iných zdrojov informácií,
- ✓ určenie charakteru prípadu (*operatívno-pátracie, vyšetrovacie verzie*),
- ✓ analýzu takto získaného poznania,
- ✓ analýzu postupov pri realizácii procesov identifikácie s určením pozície a roly subjektov v systéme koordinácie (*príslušníci operatívnych policajných služieb, vyšetrovatel', prokurátor, pracovníci kontroly, ..., znalci, konzultanti, ...*),
- ✓ stanovenie ďalšieho postupu (*rozhodnutie o ďalšom postupe*).

Následné opatrenia sú realizované len v prípade, ak nie je proces identifikácie trestných činov v ekonomike prvotnými opatreniami zavŕšený (*spracovaným poznaním je potvrdené napr., že bol spáchaný konkrétny trestný čin, k spáchaniu trestného činu nedošlo, ...*). Pri riešení týchto situácií príslušníci frekventovane aplikujú a využívajú:

- ✓ analýzu poznania dosiahnutého realizáciou prvotných opatrení,
- ✓ analýzu novo vzniknutej kriminálno-policajnej situácie,
- ✓ systémovú, resp. objektovú identifikáciu javov (*identifikáciu javov vo vzťahu k registrovaným spôsobom páchania trestných činov v ekonomike*),
- ✓ definovanie informačných sietí, spôsoby ich vyťažovania,
- ✓ preverku pozície a roly podozrivých osôb,
- ✓ koordináciu pri využívaní metód, prostriedkov SČ, OPČ, vyšetrovania (*aj medzinárodnú*),
- ✓ vyžiadanie a analýzu výsledkov expertíz,
- ✓ informovanie verejnosti a iné.

Vzhľadom na to, že každý poznávaný objekt v procesoch účelovej identifikácie trestných činov v ekonomike má svoje špecifiká, je tento vymedzený výpočet opatrení relatívny. V policajnej praxi ich obsah, časový sled výkonu, či ich opakovanie v iných podobách sa môže buď prelínať, alebo môžu byť súčasťou jedných aj druhých.

2.2 Právne úkony v procesoch identifikácie trestných činov v ekonomike

Príslušníci polície pri plnení úloh v procesoch identifikácie znakov skutkovej podstaty trestných činov v ekonomike aplikujú právne úkony.

Právny úkon (*úkon*) je prejav vôle smerujúci najmä k vzniku, zmene alebo zániku tých práv a povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú.⁵ V procesoch identifikácie trestných činov v ekonomike je úkon súvislá činnosť (*výkon*), jeden z prvkov tvoriaci ich funkčný mechanizmus.

⁵ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, § 34.

V procesoch identifikácie trestných činov v ekonomike sú úkony, pri saturovaní vymedzených potrieb, realizované účelovo a cieľavedome (*komisívne, intencionálna činnosť*). Z pragmatického hľadiska je vhodné, ak ich štruktúrovaný obsah tvoria najmä tieto náležitosti:

- ✓ pozícia a rola realizujúceho subjektu (*delegované kompetencie*),
- ✓ pozícia a rola iných účastníkov (*podozrivý, svedok, poškodený, obvinený, ...*),
- ✓ formálno-právna charakteristika úkonu,
- ✓ cieľ,
- ✓ postup, kontrola,
- ✓ výstup (*adresát*),
- ✓ alternatívy reakcie na zmenu situácie po realizovaní úkonu.

Výsledky aplikovaného výskumu potvrdzujú, že príslušníci polície, v procesoch identifikácie trestných činov v ekonomike, realizáciu úkonu formálno-právne, zrozumiteľne, adresne (*vo vzťahu dispozície kompetencií*) odôvodňujú. Pri rozhodovaní o ich aplikácii si uvedomujú, že predpokladom na dosahovanie pridanej hodnoty (*nové poznanie*) v procesoch identifikácie je predovšetkým štúdium objektov, ich vzťahov a vzájomných účinkov (*v ktorých sa vidí, resp. predpokladá páchaný alebo spáchaný trestný čin*). Tak, ako už bolo uvedené, objektom tohto špecifického policajného poznania nie sú vždy konkrétne javy (*odrazy*) reálnej skutočnosti, ale poznávajúci subjekt využíva rôzne sformulované domnienky, ktoré objektivizuje predpokladanými pozitívnymi alebo negatívnymi faktami (*hľadá a objavuje*). Predovšetkým, z týchto dôvodov príslušníci polície pri rozhodovaní o realizácii úkonu osobitnú pozornosť venujú stanoveniu pozície a roly subjektov (*podozrivých, obetí, svedkov*) vo vzťahu k páchanému, resp. páchanému trestnému činu v ekonomike. Napríklad realizáciou úkonov poznávajú konanie podozrivého, ktoré je sprevádzané jeho psychickými vlastnosťami a stavmi, osobitne:

- ✓ postup a správanie pred spáchaním trestného činu, v jeho priebehu a po ňom,
- ✓ kriminálnu minulosť (*recidíva, kriminálna kariéra podozrivého*),
- ✓ vek a pohlavie, inteligencia (*úroveň dosiahnutého vzdelania*), odbornosť (*profesia*), fyzický fond, psychika atď.,
- ✓ schopnosti vytvárať koordináciu so spolupáchateľmi a svedkami (*vo vymedzených časových a priestorových súvislostiach*),
- ✓ postoje k príslušníkom polície (*možnosti obhajoby, najmä neetickej a nemorálnej*) atď.

Osobitný význam realizácie úkonov v procesoch identifikácie trestných činov v ekonomike spájajú so zvýšenou úrovňou kontroly tejto špecifickej policajnej činnosti.⁶

3 Informačné siete v identifikácii trestných činov v ekonomike

Empíria preukazuje, že všeobecná dispozícia poznania o komponentoch (*znakoch*) systému, spôsobu páchania trestného činu v ekonomike, ovplyvňuje dosiahnutie identifikačného cieľa. Absencia dispozície tohto poznania (*resp. jeho neakceptovanie*) je príčinou toho, že konkrétny trestný čin môže zostať neodhalený, neobjasnený alebo je objasnený len s ťažkosťami (*napríklad s vynaložením nepomerne veľkého množstva síl i dlhšieho času a pod.*). Uvedené tvrdenia vychádzajú najmä z nasledujúcich skutočností:

- ✓ pri realizácii identifikácie trestných činov v ekonomike patria informácie o komponentoch spôsobu páchania trestných činov medzi prvotné. Na základe ich analýzy je možné objektivizovať impulz pre realizáciu identifikácie (*definovať potrebu*), prijať rozhodnutie realizovať túto účelovú špecifickú policajnú činnosť (*využitie identity odrazov kriminálno-ekonomických aktivít*) a pod.,

⁶ LISIŇ, M., VAŠKO, A. a kol., 2018. *Teória kriminálno-policajného poznania*. s. 107.

- ✓ na základe poznatkov o komponentoch už registrovaného spôsobu páchania trestného činu je možné v identifikovanom objekte predpokladať existenciu tých, ktoré sú neznáme (*myšlienково modelovať ich javové vlastnosti a podstatu (verzie = analýza a syntéza poznania – domnienky – ich zdôvodnenie – overenie ich platnosti)*). Táto skutočnosť je dôsledkom toho, že systém spôsobov páchania trestného činu sa vyznačuje štruktúrou komponentov, medzi ktorými existujú vzťahy (*napríklad kauzálne, priestorové, časové a pod.*).

Výsledky z aplikovaného výskumu potvrdzujú, že čím viac zdrojov informácií má príslušník polície (*realizátor identifikácie*) k dispozícii, tým „ľahšia“ je jeho práca, cennejšia je on sám pri plnení zadaných úloh. Tieto skutočnosti majú osobitný význam pri diverzifikácii adresnej zodpovednosti, samotnom hodnotení konečného výstupu (*výsledok, efekt*), pri určovaní pridanej hodnoty z procesov identifikácie trestných činov v ekonomike, v neposlednom rade pri zabezpečovaní ich funkcionality.

Svojimi názormi tieto skutočnosti, v procesoch riadených rozhovorov, potvrdili aj oslovení respondenti.⁷ Tí (*unisono*) konštatovali toto poznanie využívajúc pri identifikovaní zdrojov informácií, rozhodovaní o postupoch identifikácie, pri vytváraní logistiky potrebnej k ich realizácii. Svoje názory objektivizovali tým, že zber a získavanie informácií, pre potreby identifikácie trestných činov v ekonomike, vykonávajú so zreteľom na jej predpokladaný výstup – výsledok a efekt. Táto činnosť predstavuje konkrétne aktivity, ktoré osobitne realizujú určení príslušníci polície.

Touto prezentáciou sme dostatočne potvrdili, že príslušníci polície účelovú identifikáciu trestných činov v ekonomike realizujú v súlade s potrebami spoločnosti. V jej obsahovej štruktúre, na základe definovania úlohy, ktorá korešponduje s bezpečnostnou stratégiou a konkrétnou miestnou a vecnou príslušnosťou, vyťažujú informačné siete.⁸ V súlade s potrebami organizácie odhaľovania a objasňovania trestných činov v ekonomike informačné siete pragmaticky rozdeľujú do dvoch základných skupín a štyroch podskupín (*pozri tabuľku č. 1*).

Tabuľka č. 1 Informačné siete pre potreby identifikácie trestných činov v ekonomike

Informačné siete pre potreby identifikácie trestných činov v ekonomike	
Interné	
Formálne (<i>technické</i>)	
Interné v rámci systému právnej regulácie policajného konania Informačné systémy polície, ako aj policajno-bezpečnostných organizácií	
Externé	
Formálne (<i>technické</i>)	
Mechanizmy umožňujúce definovaný spôsob využitia rôznych informačných zdrojov na zmluvnej báze (<i>kompetencie, zákon o slobodnom prístupe k informáciám a pod.</i>)	

V procesoch riadeného rozhovoru k uvedenej klasifikácii uviedli, že rozdiel medzi externými a internými informačnými sieťami je v spôsobe získavania informácií:

- ✓ pri interných sieťach je hlavným problémom transformácia informácií do požadovanej

⁷ Riadený rozhovor bol realizovaný s respondentmi – 16 príslušníkmi PZ (8 operatívnych príslušníkov a 8 vyšetrovateľov služby kriminálnej polície), ktorí sú kompetentní plniť úlohy na úseku odhaľovania a dokazovania trestných činov v ekonomike v pôsobnosti KR PZ v Košiciach a Prešove (október - november 2018).

⁸ ERNEKER, J., PORADA, V. a kol., 2006. *Poznávání potřeb a transfer vědeckých poznatků do policejní praxe.* s. 181. ... „Informačné siete sú zdrojom informácií pre fázu zberu. Sú to akékoľvek mechanizmy, ktoré umožňujú na zadanú otázku získať relevantnú odpoveď.“...

formy v prospech polície (*napríklad jej akceptovanie, uloženie*), čo je možné riešiť motivačnými prvkami,

- ✓ pri externých sieťach je hlavným problémom nájdenie kompetentného kontaktu a jeho následné vyťaženie, čo vyžaduje osvedčené „operatívne majstrovstvo“ (*legálnosť, etika*).

Podobné stanoviská uviedli ku klasifikácii informačných sietí, uviedli aj renomovaní teoretici, ktorí v poslednom období svoju pozornosť orientujú na konštituovanie policajných vied.⁹

Pre systémovú realizáciu identifikácie trestných činov v ekonomike majú osobitný význam interné informačné siete (*formálne, neformálne*), ktoré sú vytvárané najmä aplikovaním metód a prostriedkov spravodajskej činnosti (SC), operatívno-pátracou činnosťou OPČ a vyšetrovania. Hodnota informácií získaných z týchto informačných sietí spočíva v tom, že sú získané z vysokokvalifikovaných zdrojov špecifickými postupmi. Objektívne charakterizujú poznávaný objekt v konkrétnej kriminálno-policajnej situácii. Cieľavedome orientujú príslušníkov polície pri rozhodovaní o ďalšom postupe v ich identifikovaní. Vytvárajú predpoklady, aby úlohy pri zbere informácií boli komplexne plnené v súlade s potrebami, účinne a efektívne.

Výsledky nami realizovaného výskumu potvrdzujú, že je vhodné, ak si pri vytváraní a udržovaní informačných sietí príslušníci polície uvedomujú význam ich strategického budovania a komplexného vyťažovania. Ten vyplýva najmä z potreby určitého množstva informácií užitočných pre celkový výstup z týchto procesov. Preto musí byť neodmysliteľnou súčasťou získavania a zberu informácií hodnotenie ich spoľahlivosti (*z hľadiska vierohodnosti ich obsahu a vierohodnosti ich zdroja*) a využiteľnosti.

To potvrdzuje, že príslušníci polície pri plnení stanovených úloh, na úseku identifikovania trestných činov v ekonomike, osobitne hodnotia funkcionálnosť informačných sietí, konkrétne spôsob ich budovania, vyťažovania, a to v konkrétnom vzťahu k ich účinnosti a dosahovaných efektov. Túto skutočnosť sme potvrdili aj zistením, že ak majú k dispozícii určitý objem informácií (*presahujúci niekoľko desiatok záznamov*) roztriedia ich a uložia tak, aby ich mohli podľa presne stanovených kritérií prehľadávať a porovnávať (*napríklad – ich legitimitas, účinnosť a efektívnosť, integrita, relatívna stabilita, dôvernosť, spoľahlivosť...*). To znamená, ak vznikne potreba, získané a spracované informácie v procesoch identifikácie trestných činov v ekonomike pretransformujú do elektronickej formy a uložia ich do fulltextovej, prípadne relačnej databázy. Týmto postupom vytvárajú predpoklady na:

- ✓ ich následnú analýzu a distribúciu,
- ✓ ich vyhľadanie (*rešpektujúc konkrétne potreby a požiadavky*),
- ✓ nachádzanie určitých spoločných kontextov (*medzi rôznymi informáciami*),
- ✓ zisťovanie rôznych kontextov medzi jednotlivými faktami,
- ✓ ich triedenie (*podľa spoločných atribútov a iných vlastností*),
- ✓ vytváranie dokumentácie k jednotlivým zadaniam,
- ✓ zabezpečovanie ich potrebnej ochrany,
- ✓ vytváranie predpokladov na objektivizáciu ďalšieho poznávania.

Z tohto poznania vyplýva, že pri naplňaní účelu identifikácie (*v súlade s vytýčeným cieľom*) je vhodné, ak príslušníci polície rešpektujú systémový prístup. V súlade s riešením zadaných úloh pre potreby identifikovania trestných činov v ekonomike, akceptujú

⁹ ERNEKER, J., PORADA, V. a kol., 2006. *Poznávaní potreb a transfer vèdeckých poznatkù do policejní praxe*. s. 153.

informačnú stratégiu a plánovanie, cieľavedome a systematicky vytvárajú informačnú podporu.¹⁰

4 Výstup, zhodnotenie situácie po dosiahnutí stanoveného cieľa identifikácie trestných činov v ekonomike

Spôsob a forma spracovania výstupného informačného produktu v procesoch identifikácie trestných činov v ekonomike osobitne závisí od zadania. Z výsledkov výskumu vyplýva, že príslušníci polície, pri plnení zadaných úloh identifikácie, frekventovane využívajú a vhodne dialekticky vzájomne prepájajú: *klasifikačnú, vzťahovú – funkčnú, kauzálnu, obsahovú, operačnú, riadiacu, problémovú analýzu*. Sporadicky (*menej frekventovane*) využívajú: *analýzy hrozieb, zraniteľnosti, príležitosti, prípadov, ako aj vysvetľujúce a prognostické analýzy*. Aplikáciou týchto analýz dosahujú požadovanú pridanú hodnotu, ktorej prejavy sú evidentné vo výstupnom informačnom produkte.

4.1 Informačný výstup z procesov identifikácie trestných činov v ekonomike

Informačné výstupy z procesov identifikácie trestných činov v ekonomike sú texty – bilaterálne kategórie (*výsledok, efekt*), ktoré majú obsahovú a formálnu stránku. Rešpektujúc účel tejto špecifickej policajnej činnosti, informačné výstupy (*texty*) majú potenciálny (*očakávaný*), resp. aktuálny poznávací charakter.

Príslušníci polície (*v praxi*) procesy identifikácie trestných činov v ekonomike ukončujú formulovaním záverov, ktorých štruktúru tvoria odpovede na otázky:

- ✓ Aké boli dôvody realizácie procesov?
- ✓ Ako bola odhalená a objasnená kriminálna aktivita?
- ✓ Kto, kedy a využitím akých kompetencií realizoval procesy?
- ✓ Pre koho je spracovaný informačný produkt?
- ✓ Podľa akých vlastností je charakterizovaná kriminálna aktivita? Aká je právna kvalifikácia trestného činu? Kto je subjektom trestného činu?
- ✓ V akom štádiu realizácie je kriminálna aktivita?
- ✓ Ktoré subjekty sú zainteresované na realizácii kriminálnych aktivít?
- ✓ Čo je objektom záujmu kriminálnych subjektov?
- ✓ S akým cieľom boli realizované kriminálne aktivity? (*analogicky cieľ, motív*)
- ✓ Kde, kedy, ako často sú aktivity realizované?
- ✓ Akým spôsobom sú kriminálne aktivity realizované?
- ✓ Ako je potrebné postupovať pri vykonávaní dôkazov? a pod.

To potvrdzuje, že spracovaný informačný výstup musí vyhovovať určitým formálnym a vecným požiadavkám. V prvom rade sú príslušníci polície pri jeho spracovaní povinní rešpektovať právnu reguláciu účelovej identifikácie. Jej imanentnou súčasťou je manipulácia s informáciami a prístup k nim. V neposlednom rade sú povinní tento produkt spracovať presne, v predpísanej podobe (*forme*), a tak jednoznačne, aby mohol byť chápaný (*interpretovaný*) v tom istom zmysle, ako je prezentovaný, a nie inak.

Z vecnej stránky spracovaný informačný produkt z procesov identifikácie trestných činov v ekonomike musí vykazovať objektívne a adresne spracovaný dokument. Príslušníci polície v tomto dokumente objektívu spracovaného poznania potvrdzujú:

- ✓ opisom kriminálno-policajnej situácie (*východiská*),
- ✓ prezentáciou realizovaného postupu (*pri získavaní, zbere a spracovaní informácií*),
- ✓ adresnou zodpovednosťou za spracované poznanie (*v žiadnom prípade nie z vlastných*

¹⁰ Pri presadzovaní tohto prístupu zohráva dôležitú funkciu nesporne taktika odhaľovania a objasňovania.

- ✓ *alebo iných subjektívnych predstáv, predpokladov, želaní, intuície),*
- ✓ *hodnovernosťou a spoľahlivosťou (reliabilitou) informačných sietí,*
- ✓ *teoretickou a praktickou verifikáciou predkladaného poznania,*
- ✓ *logikou myslenia – logickými operáciami (jasnou, zrozumiteľnou, presvedčivou, bez vedomého alebo neuvedomelého zamlčovania dôležitých momentov),*
- ✓ *dôkaznou situáciou (zoznamom stôp – materiálne, pamäťové, analytickými a transferovými informáciami) a pod.*

Z uvedeného (aj napriek tomu, že to nie je nami explicitne vyjadrené) vyplýva, že informačný výstup (produkt) z procesov identifikácie trestných činov v ekonomike, je analytický dokument.¹¹ Príslušníci polície pri jeho vypracovaní cieľavedome, účelovo, systematicky a komplexne aplikujú induktívno-deduktívny postup, v ktorom využívajú kvalitatívne a kvantitatívne analýzy, komparáciu, analógiu, syntézu a iné logické operácie. Z týchto dôvodov (rešpektujúc uvedené) je vhodné, ak informačný výstup z týchto procesov spracujú vo forme dokumentu – *správy*, ktorá má mať vo svojom obsahu tieto časti:

- ✓ *Úvod*, v ktorom charakterizujú akceptovanú koncepciu, vymedzujú spoločenskú a policajnú potrebu identifikácie (*vecná časť*). Vo formálnej časti uvádzajú mená a funkcie (*pozícia, rola*) realizátorov týchto procesov (*kompetencie, zodpovednosť, napríklad orgán činný v trestnom konaní a pod.*).
- ✓ *Ciele*, ktoré boli vytýčené v štádiu prípravy procesov identifikácie (*ich zdôvodnenie*).
- ✓ *Formulované domnienky* vo vzťahu k charakteristike vlastností poznávaného javu (*zdôvodnenie ich využívania – východiskové poznatky o skúmanom objekte a pod.*) s uvedením predpokladov ich objektívnej verifikácie.
- ✓ *Charakteristika predmetu*, ktorý bol akceptovaný pri saturácii absencie poznania (*procesy integrované v trestnom konaní, resp. mimo trestného konania, systém realizačného prostredia – situácia – determinanty – konštrukty*).
- ✓ *Opis metodiky*, realizovaných opatrení a úkonov, prostriedkov v metódach, operáciách, technikách (*čas, miesto, adresná kompetenčná zodpovednosť ich realizácie, resp. využívania a aplikácie*). Hodnotenie ich realizačného prínosu pri získavaní zdôvodneného tohto účelového poznania. Zdôvodnenie policajného záujmu o identifikovaný objekt, resp. subjekt (*oprávnenosť zásahu*).
- ✓ *Prezentácia a opis získaného poznania* a vecných, listinných a iných dokumentov (*príloha*). Analýzy poznania a vyvodenie objektívnych záverov (*generalizácia ich objektivity – ich platnosť*).
- ✓ *Záverečné zhrnutie poznania*, verifikácia domnienok, úspech – poukázanie na jeho možnú aplikáciu v praxi (*prípadne nedostatky*). Poukázanie, čo je potrebné následne poznávať atď.
- ✓ *Odkazy* (*napríklad použitá ekonomická dokumentácia*), vysvetlenie použitých skratiek, použitie registračných indexov, prílohy, počet výtlačkov, možnosti a prístup k spracovanému poznaniu.
- ✓ *Obsah*.

Z praxe je zrejmé, že spracovanie informačného výstupu (*produktu*) z procesov identifikácie trestných činov v ekonomike je tvorivá ľudská aktivita, pri ktorej sa prejavujú schopnosti jeho spracovateľa. Vo všeobecnosti platí, že informačný výstup je možné spracovať až vtedy, ak je k dispozícii požadovaná úroveň kvalitatívneho a kvantitatívneho poznania (*hovoríť iba vtedy, keď je čo povedať*). Vecná príprava odborného prejavu musí byť totiž

¹¹ KULÍŠEK, M., 1997. *Analytická činnosť v rezorte MV SR*. s. 51.

garantovaná profesionálnou erudíciou príslušníkov polície. Zjednodušene povedané, v súlade s očakávaním sú príslušníci polície pri tvorbe a prezentácii informačného výstupu povinní akceptovať konkrétne tematické ohraničenie dosiahnutého poznania (*cieľavedomosť*). Je to tak preto, lebo informačný výstup nadobúda zmysel až vtedy, keď ho prijme adresát. To potvrdzuje, že pri jeho tvorbe spracovateľ musí poznať adresáta (*použitá formulácia akceptuje adresáta*). Vzhľadom na to, že príslušníci polície ho neadresujú na konkrétnu osobu, musia poznať odbornú komunitu, ktorá je jeho potenciálnym adresátom. Pri tvorbe informačného výstupu vychádzajú z predpokladu, že adresát disponuje určitým odborným poznaním o objekte (*jave*) a predmete (*optike*) identifikácie, ktoré tvoria jeho eminentnú súčasť. Z uvedeného dôvodu v odbornom jazykovom prejave informačného výstupu je prvotné jeho kognitívne zameranie, ktoré vymedzuje predovšetkým funkčnú špecifickosť aj výlučnosť tohto výstupu (*účelové poznanie, doteraz nepoznané*).

Z týchto dôvodov, z hľadiska požiadaviek účelnosti realizácie procesov identifikácie trestných činov v ekonomike, pri spracovaní informačného výstupu sú príslušníci polície povinní akceptovať zásady:

- ✓ *formálnosti* – tú určuje právna regulácia a akceptácia zodpovednosti,
- ✓ *výkladovej súdržnosti (explanácia a kohéznosť)* – spracovateľ popisuje príčinné súvislosti systémovo, pričom prezentované poznania sa podmieňujú,
- ✓ *následnosti a všeobecnosti (sukcesívnosť a gnómickosť)*, ktoré súvisia s predchádzajúcimi zásadami – informačný výstup musí predstavovať presne a prísne štruktúrovanú významovú perspektívu (*v určitom zmysle slova chronologickú postupnosť poznania*), ktorá je objektivizovaná akceptovanými zákonmi, zásadami, axiómami a pod.,
- ✓ *objektívnosti*, ktorá je určená nielen právnou kompetenciou (*napríklad zásada legality a oficiality*), ale aj akceptáciou využívanej metodológie – jednoznačnosti pri využívaní odbornej terminológie a pod.

Aktuálny informačný produkt z procesov identifikácie trestných činov v ekonomike je výsledkom opisu skúmaného objektu. V jeho obsahu je vymedzená identita určitých vlastností skúmaného objektu (*kriminálna aktivita, iný proces, subjekt a pod.*).

Realizovanými procesmi identifikácie trestných činov v ekonomike (*systémom metód poznania, skúmania, hľadáním a formalizovaním systémových charakteristík objektu, ktoré vyplývajú z vlastností systému*) sú poznávané:

- ✓ existencia objektov (*trestný čin, subjekt trestného činu*), ich identifikačné vlastnosti, identita, rešpektujúc trestnoprávnu charakteristiku obligatórných a fakultatívnych znakov skutkovej podstaty trestného činu.
- ✓ Súdržnosť objektu, ktorá zabezpečuje aj jeho kompaktnosť. Napríklad sú riešené otázky – „*Či sa objekt správa ako kompaktný systém*“; „*Ako je možné charakterizovať genézu jeho existencie, väzby medzi jeho prvkami*“ - (*сила, čas vzniku, trvania, rozchodu a opätovného vytvorenia*)“; „*Či poznávaný objekt nevykazuje tendencie rozpadu (zániku)*“; „*Či nie je v štádiu vytvárania*“; „*Aká je jeho kompaktnosť*“; „*Aké sú jeho väzby v prostredí pôsobenia*“; „*Aké sú jeho väzby (vzťahy) k policajnému prostrediu*“ a pod.,
- ✓ Ciel'ové správanie objektu, ktoré je definované vlastným usporiadaním prvkov, ich vlastnosťami a vplyvmi do jeho vnútra a do vonkajšieho prostredia. Je to preto, lebo týmito faktormi je determinované správanie sa identifikovaného objektu. Na základe poznania tejto determinácie sú určované motívy, účel, cieľ spáchania trestného činu a iné znaky spôsobu páchania a spáchania trestného činu v ekonomike. Na základe dosiahnutého poznania z aplikovaného výskumu (*štúdium vyšetrovacích spisov*) uvádzame, že je to optimálna skutočnosť. Totiž v praxi realizáciou procesov

identifikácie frekventovane dochádza k zisteniu rozporu s očakávaným správaním objektu. Z týchto dôvodov príslušníci polície, (predovšetkým) využívaním verzíí, poznávajú vlastné správanie identifikovaného objektu, a to rešpektujúc možné alternatívy, ktoré sú konfrontované objektivizovaním platnosti formulovaných domnienok. Pri nezhode vykonávajú ich korekciu v súlade s už spomenutými alternatívami. Riešia napríklad otázku: „*V akom štádiu je realizovaná kriminálna aktivita?*“ (pred spáchaním, v príprave, v štádiu dokonania trestného činu, ide o pokračujúci trestný čin, po spáchaní trestného činu)“ a pod.

- ✓ Dynamická stabilita a adaptácia objektu, jeho reakcie a schopnosti reagovať na okolnosti, ktoré vznikli, resp. môžu vzniknúť v konkrétnej situácii. To predpokladá predovšetkým úspešne absorbovať neočakávané a nepredpokladané vplyvy okolia, ktoré môžu mať aj charakter extrémnych hodnôt. Tieto skutočnosti sme zaregistrovali v postupoch polície pri poznávaní reálnych informácií. V daných súvislostiach príslušníci polície hľadali odpovede na otázky: „*Aké faktory pôsobili v čase a mieste realizácie kriminálnej aktivity?*“; „*Ktoré okolnosti pôsobili za existujúcej situácie?*“; „*Ktoré vlastnosti charakterizujú extrémnosť pôsobenia na objekt?*“; „*V akom časovom intervale pôsobili?*“; „*Ktoré vlastnosti a ako ovplyvnili?*“; „*Aké odrazy mohli spôsobiť?*“ atď.)

Prax potvrdzuje, že vplyvom extrémnych prejavov okolia v konkrétnych situáciách vznikajú (sú vytvárané) nové štruktúry systému, ktoré sú schopné transformovať tieto vplyvy. Príkladom sú kriminálne aktivity v ekonomike, ktoré akceptuje občan, komunita a pod. Uvedené pôsobenie má konkrétne prejavy, ktoré nemusí vykazovať špecifické odchýlky od normálu.

- ✓ Zmeny, ktoré súvisia s vývojom objektu (*dispozícia kriminálnych skúseností a zručností, kapacitné vlastnosti, finančná disponibilita...* Tieto zmeny môžu viesť k posilneniu cieľov (*s jedlom rastie chuť*“), k zmene cieľov alebo k deštrukcii objektu (*jeho vývoja*), resp. jeho prvkov, zmena postojov k ochrane a pod.).
- ✓ Ochrana objektu a jeho záujmov (*vnútorná, vonkajšia; spoľahlivosť prvkov a väzieb, ktoré zabezpečujú realizáciu trestných činov, na naplnenie vnútorných a najmä vonkajších cieľov (legálnych a nelegálnych) a pod.*),
- ✓ Organizácia práce a riadenie objektu (*pácha trestný čin sám alebo v spolupáchateľstve, princípy – spolčenie, zoskupenie*), *schopnosť vybrať a presadiť také procesy v systéme, ktoré vedú k splneniu cieľov v potrebnom čase*),
- ✓ Účinnosť a efektívnosť aktivít objektu (*nielen kriminálnych, ich status, rola v kriminálnom prostredí, prečo je objekt akceptovaný, prečo dosahuje ciele, ako a čo využíva a pod.*).

Z tohto neukončeného zoznamu je možné vymedziť konkrétne kritériá, ktoré je vhodné využiť pri právnom, personálnom, ekonomickom posúdení informačnej hodnoty dosiahnutého poznania. Predovšetkým ich akceptáciou je možné hodnotiť osobnú akceptáciu kompetencií (*zodpovednosti*) pri plnení stanovených úloh identifikácie. Tá je základným predpokladom pri dosahovaní stanovených informačných cieľov, a to realizáciou práve týchto špecifických poznávacích procesov.

Z praktického poznania vyplýva, že delegovanie zodpovednosti za účinnú a efektívnu realizáciu procesov identifikácie trestných činov v ekonomike má širokospektrálny význam. Ten sa odráža najmä v účinnosti, efektívnosti, kvalite a v neposlednom rade v nožnej kontrole realizovaných policajných aktivít. Osobitne sa to týka činnosti realizovanej pri spracovaní a prezentácii výstupného informačného produktu z procesov identifikácie trestných činov v ekonomike.

4. 2 Vyhodnotenie situácie po dosiahnutí cieľa identifikácie

Spracovanie a interpretácia (*prezentácia*) informačného produktu z procesov identifikácie trestných činov v ekonomike predstavuje (v *určitom zmysle slova*) dosiahnutie vytýčenej méty – cieľa. Ako je to aj v iných činnostiach, po dosiahnutí cieľa dochádza k vzniku určitej situácie, na ktorú je potrebné adekvátne reagovať. Prax potvrdzuje, že je vhodné, ak príslušníci polície túto skutočnosť (*vznik novej situácie*) akceptujú, a to vo všetkých štádiách realizácie týchto poznávacích procesov. Zjednodušene povedané, je pre realizujúcich príslušníkov výhodné, ak sú pripravení na riešenie týchto situácií. Samotnou prípravou na ich zvládnutie vytvárajú potrebné predpoklady na úspešné zavŕšenie svojich aktivít v týchto procesoch (*dosiahnutie požadovanej účinnosti a efektov*).

Analogiou týchto konštatácií je možné dospieť k záveru, že po dosiahnutí cieľa, z procesov identifikácie trestných činov v ekonomike, vznikajú rôzne situácie. Ich javový charakter a podstatu dominantne ovplyvňujú konkrétne realizované identifikačné aktivity a využitie informačných výstupov z týchto procesov.

Aj napriek tomu, že to vyznieva ako určitý paradox, v praxi je najpozitívnejšie, ak príslušníci polície, v obsahu informačného výstupu z realizovaných procesov identifikácie konštatujú, že k trestnému činu nedošlo. V týchto intenciách je pri riešení tejto vzniknutej situácie povinnosťou realizujúceho subjektu (*príslušníka polície*):

- ✓ obhájiť adekvátnosť realizovaných opatrení pred svojím nadriadeným,
- ✓ v prípade, ak bol impulzom týchto procesov podnet (*oznámenie*), tento zdroj oboznámiť so zistenými faktami, ktoré vylučujú opodstatnenosť jeho oznámenia,
- ✓ oboznámiť subjekty o opatreniach, ktorými boli porušené ich práva a sloboda s požadovaným adekvátnym zdôvodnením (*dôvody, potreba, dosiahnuté výstupy a pod.*) a poučením o možnosti uplatnenia – právnej a inej kompenzácie,
- ✓ vhodným spôsobom informovať občana o tom, že skutok sa nestal, ktoré fakty túto skutočnosť objektivizujú (*samozrejme predovšetkým, ak do realizácie odhalovania boli občania zapojení, resp. o týchto procesoch boli upovedomení*) a pod.

Iná situácia je, ak procesmi identifikácie nie je jednoznačne preukázané, že skutok sa nestal (*podozrenie zo spáchania trestného činu stále existuje*). Pri riešení týchto situácií príslušník polície (*realizujúci subjekt*):

- ✓ vykoná analýzu – postupu a realizovaných opatrení v celom procese, ich determinantov a využitej logistiky, výsledky tejto analýzy predloží svojmu nadriadenému,
- ✓ vymedzí dôvody ďalšieho postupu,
- ✓ zdôvodní možné riziká spájané s pokračujúcim poznávaním a vymedzí možnosti ich eliminácie (*napríklad je prelomené utajenie policajného záujmu o určitý objekt, zo strany podozrivého sú realizované neetické, nemorálne opatrenia, ktoré sťažujú odhalovanie*),
- ✓ spracuje návrh ďalšieho postupu s vymedzením konkrétnej zodpovednosti za plnenie zdôvodnene zadaných úloh, tento návrh predloží nadriadenému na jeho schválenie,
- ✓ v súlade s identifikovanou potrebou vyžiada adekvátnu koordináciu (*poznávanie realizované mimo trestného konania, resp. integrované v trestnom konaní a pod.*),
- ✓ zdôvodní potrebu využitia prostriedkov SČ, OČ, pritom akceptuje princíp subsidiarity pri ich nasadení,
- ✓ v prípade potreby zväži zapojenie verejnosti do plnenia úloh a pod.

Záver

Z predkladaného poznania je zrejmé, že príslušníci polície sú povinní uvedomiť si, že identifikácia trestných činov v ekonomike je náročná činnosť. Je účelovo a cieľavedome realizovaná. Len zodpovedným a odborným prístupom je možné dosiahnuť adekvátny úspech.

V ďalších súvislostiach sú povinní uvedomiť si, že dosiahnutím identifikačného cieľa (*poznanie*) vytvárajú pre seba, ale aj iné subjekty, predpoklady na ďalšie plnenie úloh na úseku kontroly kriminality v ekonomike. Tieto predpoklady vytvárajú predovšetkým v tom prípade, ak dokážu konštruktívne, kriticky zhodnotiť (*analyzovať*) realizovanú identifikačnú činnosť v jej jednotlivých štádiách.

U príslušníkov polície musí byť akceptácia pokory a zodpovednosti, pri plnení úloh na úseku identifikácie trestných činov v ekonomike, samozrejmosťou.

Literatúra

ERNEKER, J., PORADA, V. a kol., 2006. *Poznávaní potrieb a transfer vedeckých poznatkov do policejní praxe*. Praha. 232 s. ISBN 80-7251-217-X.

LISOŇ, M., 2016. *Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave. 248 s. ISBN 978-80-8054-673-1.

LISOŇ, M., 2001. *Odhaľovanie kriminality páchanej v ekonomike*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave. 158 s. ISBN 80-8054-170-1.

LISOŇ, M., VAŠKO, A. a kol., 2018. *Teória kriminálno-policejného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer. 390 s. ISBN 978-80-8168-838-6.

LISOŇ, M. a kol., 2012. *Odhaľovanie a dokazovanie trestných činov v ekonomike. Projekt vedecko-výskumnej úlohy*. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave. VÝSK. 177.

KULÍŠEK, M., 1997. *Analytická činnosť v rezorte MV SR*. 2. doplnené a prepracované vyd. Bratislava.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.

Key words: crime in the economy, offenses in the economy, identification, measures, legal acts, criminal-police situation, information networks, sources of information, information outputs.

Summary

In the submitted scientific study, the authors present the knowledge gained from applied research, the object of which is specific police activity realized purposefully in the identification of crimes in the economy. They define concretely the factors that determine the identification processes (measures and actions, the utilization of information networks and the acceptance of the outputs of this specific knowledge).

*prof. Ing. Miroslav Lisoň, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra kriminálnej polície
e-mail: miroslav.lison@minv.sk*

*JUDr. Adrián Vaško, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra kriminálnej polície*

e-mail: adrian.vasko@minv.sk

Recenzenti: pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD., JUDr. Vladimír Baláž